

Filip Jakš – audio-kompozice Výlevka (srpen 2017) - závěrečná zpráva

Měsíční rezidence v Egon Schiele Art centru mi dala možnost prozkoumat toto výrazné turistické centrum i z hlediska jeho zvukových kvalit.

Připravoval jsem zde experimentální rozhlasovou hru „Výlevka“, která je částečně postavena jako deník vědce, odborníka na pozdně středověkou a novověkou filosofii prázdna – zejména pojem *hyle*, tedy pra-materie světa. On sám jej interpretuje spíše jako stav nejistoty, nerozhodnosti všeho bytí před stvořením základních hmot.¹ Vědec, který si původně jel do Krumlova odpočinout, však má nutkavý pocit, že stojí v přítomnosti absolutní prázdnoty, která jakoby ovládala všechny vodáky a turisty okolo něj. Jakoby všichni zde byli ovlivněni absolutní nerozhodností, jakoby jejich činy postrádaly jakýkoli úmysl, či cíl. Svě bádání se snaží opřít o nějaký výzkum, ale během několika dnů jej tento vědecký pud zcela ovládne a začne se i jemu rozpadat pojmové chápání světa. Ve snaze svou domněnku vyvrátit, či potvrdit sáhne k experimentu a v místě, kde je jeho dojem nejsilnější (tedy pod mostem s davy turistů a u jezu s dálnicí vodáků) vstoupí do řeky a hledá onen bod. Překvapivě jej najde – je to špunt, který vytáhne, čímž spláchne Vltavu do výlevky, s ní i Český Krumlov a celá Země splaskne jako balón.

V rámci přípravy mé experimentální rozhlasové hry Výlevka, již jsem během měsíce v Krumlově natáčel, jsem vyrážel do bezprostředního okolí nahrávat zvuky města, vodáků a turistů a zejména jejich rej a kumulaci, která hlavní postavu příběhu přivádí k šílenství. Nahrával jsem rovněž hrané scény – v knihovně, galerii, v hospodách, i pod jezem. Mé cesty za použitelnými nahrávkami jsem střídal s prací v ateliéru, kde jsem nahrával hudební podkres na mé industriální nástroje (zejména železný šrot, pružiny a vlasce), jež používám v rámci mé sólokapely Asstma.

Jeden měsíc byla doba akorát dlouhá na dokončení sběru materiálu a nahrání skladeb. Pro půlhodinovou kompozici je vždy potřeba nahrát minimálně 20 hodin materiálu, z něhož jsem vybíral použitelné scény. Ale finální roztřizení nahrávek a výsledný mix bude vyžadovat ještě mnoho práce. Oproti mému přání při příjezdu se mi bohužel nepodařilo kompozici dokončit. Z plánovaných devíti kapitol příběhu jsem předběžně smíchal jen čtyři. Konzultace s Jaromírem Tylptem, který se podobnými textovými kompozicemi zabývá (a bude mít v mé hře roli), mne také inspirovala k přehodnocení postprodukčních postupů a vnukla mi představu drastičtější a kolážovitější práce s nahraným materiálem. V současné době vyjednávám s Michalem Ratajem možnost předvedení skladby v rámci pořadu Radiocustica na Českém rozhlasu Vltavě v roce 2017.

Během rezidenčního pobytu jsem jednak využil letní čas kreativním způsobem. Rovněž jsem byl touto prací donucen se kriticky zamyslet nad novými postupy v rozhlasových hrách, které jako obor od šedesátých let prošly významnou experimentální proměnou. Hörspiel již není možné vnímat jednoduše jako vyprávění – sdělování příběhů, ale i jako kompozice zvuků a slov. A aby takovýto formát měl ještě co říci, musí se kriticky vztahovat i ke smyslové účinnosti zvuku a jeho sdělným významem i nad smyslem sdělování samotného.

Děkuji Egon Schiele Art centru a Institutu umění za možnost rezidenčního pobytu.

Filip Jakš

1 Pojem *hyle* bývá spojován s druhým dnem stvoření, kdy Bůh oddělil vody od nebes. Scholastici ve středověku i novověcí mystici byli přesvědčeni, že *hyle*, coby pramaterie byla základem všeho pozdějšího bytí. Z teorie o *hyle* vychází i alchymistické hledání kamene mudrců, či jejich snaha o přeměnu hmoty. Donald Fludd v 17. stol. prosazoval myšlenku, že *hyle* je nejen pra-hmota, ale i stav neurčitosti, stav světa před získáním smyslu všeho konání, který bývá v novověké mystice označován jako „*kojná všeho bytí*“.

Nahrávání skladeb v českém ateliéru Egon Schiele Art Centra.

foto: Aňa Šebelková